

Vibrato na violi

Kojundžić, Filip

Master's thesis / Diplomski rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Academy of Music / Sveučilište u Zagrebu, Muzička akademija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:116:674007>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2023-11-30**

Repository / Repozitorij:

[Academy of Music University of Zagreb Digital Repository - DRMA](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VI. ODSJEK

FILIP KOJUNDŽIĆ

VIBRATO NA VIOLI

DIPLOMSKI RAD

ZAGREB, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU MUZIČKA AKADEMIJA

VI. ODSJEK

VIBRATO NA VIOLI

DIPLOMSKI RAD

Mentor: red. prof. Krešimir Petar Pustički

Student: Filip Kojundžić

Ak.god. 2021/2022.

ZAGREB, 2022.

DIPLOMSKI RAD ODOBRILO MENTOR

red. prof. Krešimir Petar Pustički

Potpis

U Zagrebu, 17.09.2022.

Diplomski rad obranjen _____ ocjenom _____.

POVJERENSTVO:

1. _____
2. _____
3. _____

OPASKA:

PAPIRNATA KOPIJA RADA DOSTAVLJENA JE ZA POHRANU KNJIŽNICI MUZIČKE
AKADEMIJE

SAŽETAK

Tema ovog rada je vibrato kao izvođačka tehnika na violini i violi. U radu ću nastojati objasniti kako se postiže vibrato, koja je njegova svrha i kako ga pravilno vježbati. Također ću opisati obilježja vibrata, dati kratak uvid u razvoj vibrata kroz povijest izvedbene prakse i sažeti pregled mišića koji su uključeni u pravilno izvođenje vibrata. Istražiti ću problematiku vibrata i navesti nekoliko vježbi za usavršavanje tehnike vibrata.

ključne riječi: vibrato, tehnika, mišić, viola, violina

SUMMARY

The subject of this thesis is vibrato as a performance technique on viola as well as the violin. In the thesis, I will strive to explain how vibrato is achieved, explain the purpose of vibrato and give instructions on how to properly practice it. As well as describing the characteristics of the technique, I will give a short insight into the development of vibrato throughout history of performance practice and briefly review the muscles involved in the proper execution of the technique. I will explore potential problems with performing vibrato and suggest a few exercises for perfecting the technique of vibrato.

key words: vibrato, technique, muscle, viola, violin

SADRŽAJ:

1. UVOD	1
2. O VIBRATU	1
2.1. Definiranje pojma vibrata	1
2.2. Vibrato na violi i violini kroz povijest	1
3. VRSTE VIBRATA	2
3.1. Vibrato iz šake	3
3.2. Vibrato iz ruke	3
3.3. Vibrato iz prsta	3
4. OBILJEŽJA VIBRATA	4
4.1. Intonacija vibrata	4
4.2. Pravac pokreta vibrata	4
4.3. Brzina vibrata	4
4.4. Kontinuitet vibrata	4
5. PROBLEMATIKA IZVOĐENJA VIBRATA	5
5.1. Ukočen palac	5
5.2. Ukočeni prsti	5
5.3. Previše opušteni prsti	6
5.4. Ukočeno rame i/ili vrat	6
6. ANATOMIJA VIBRATA	6
7. VJEŽBE ZA VIBRATO	7
8. ZAKLJUČAK	9
9. LITERATURA	10

1. UVOD

Ovaj rad prvenstveno će se baviti pojmom vibrata kao izvođačke tehnike na violi i violini i svim njegovim obilježjima, odrednicama kao i problemima prilikom izvođenja. Također će dati pregled njegovog razvoja kroz povijest izvođačke prakse koja se kreće od sviranja bez ikakve upotrebe vibrata pa do njegove potpune emancipacije koja se javlja početkom 20. stoljeća. Cilj ovog rada je između ostalog i objasniti važnost samog vibrata kao izvođačke tehnike prilikom proizvodnje zvuka koja se često zanemaruje ili uzima zdravo za gotovo što za sobom povlači i zanemarivanje u samom procesu podučavanju pravilnog izvođenja vibrata.

2. O VIBRATU

2.1 Definiranje pojma vibrata

Vibrato dolazi od latinske riječi vibrare što znači treperiti a označava zvučni efekt u glazbi koji se postiže neznatnim oscilacijama tonske visine prilikom pjevanja ili sviranja gudaćih i puhaćih instrumenata, a radi jače izražajnosti¹. Iz same definicije vidljivo je da vibrato nije izvođačka tehnika rezervirana samo za gudaće instrumente već je jednako važan i u pjevanju i u sviranju puhaćih instrumenata. Glavne odrednice vibrata su njegova širina i brzina, pa tako razlikujemo širi i uži vibrato te brži i sporiji vibrato. U izvođačkoj praksi se koristi kao sredstvo za obogaćivanje zvuka, odnosno proširivanje spektra boja koje se žele postići. Baratanje s nijansama vibrata uz potporu desne ruke u raznim potezima je kod gudaća nužno za postizanje prirodnijeg tona i bogatije fraze.

2.2 Vibrato na violi i violini kroz povijest

Najraniji izvori koji spominju vibrato u kontekstu gudaćih instrumenata javljaju se sredinom 16. stoljeća. Sylvestro di Ganassi 1542. godine govori o vibratu kao sredstvu glazbenog izražavanja ali ga ograničava samo na povremeno korištenje odnosno ukrašavanje. 1545. godine Martin Agricola piše traktat u kojem navodi da se vibrato treba koristiti samo povremeno. Isti stav o vibratu i njegovoj upotrebi zadržavaju pisci Thomas Mace (1676.) i Daniel Merck (1688.) a promjena u načinu

¹ vibrato. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 17. 9. 2022. <<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64467>>.

razmišljanja se javlja tek 1751. godine kada Francesco Geminiani u svom djelu „*Umijeće sviranja violine*“ objašnjava postupak izvođenja vibrata i navodi da bi se trebao koristiti što češće moguće². Samo pet godina kasnije Leopold Mozart se vraća starom načinu razmišljanja i ograničava vibrato na povremenu upotrebu pri sviranju dugih nota. Pišući o vibratu u svom djelu, Leopolda Mozart taj fenomen naziva tremolom i razlikuje tri moguće vrste: spori, ubrzavajući i usporavajući³. Vibrato dobiva na popularnosti početkom 19. stoljeća pod utjecajem slavnog violinista Niccola Paganinija koji unaprijeđuje sveukupnu tehniku sviranja violine pa tako i vibrato što je utjecalo na razvoj nove generacije violinista koji su sve više shvaćali važnost i mogućnosti vibrata. Tako je Henryk Wieniawski razvio posebne vježbe za vibrato koje su se onda prenosile s generacije na generaciju preko Ysaÿea i Kreislera pa sve do Heifetza. Kako je vibrato dobivao na popularnosti početkom 20. stoljeća tako su se počela javljati i prva znanstvena istraživanja o samom pojmu. Prvi koji piše isključivo o vibratu na violini je Siegfried Eberhardt 1910. godine. Istraživao je mišljenja vodećih pedagoga svoga vremena te je u svoj rad uključio i vježbe kojima se postiže pravilan pokret nužan za proizvodnju vibrata. Bio je prvi koji je naglašavao važnost vježbanja vibrata. Pedagozi kao što Leopold Auer i Carl Flesch, a kasnije i D. C. Dounis i Ivan Galamian pišu o važnosti vibrata, načinima njegovog pravilnog izvođenjima kao i načinima kojima se sam pokret može uvježbat. Američki pedagog Paul Rolland ide korak dalje i počinje proučavati sami pokret vibrata, kako se postiže i kako se riješiti nepotrebne ukočenosti. Također svojim učenicima daje vježbe za razvoj vibrata koje su nevezane za instrument, isto što i radi Shinichi Suzuki, osnivač poznate Suzuki metode. Iz svega navedenoga vidljivo je kako je vibrato od svojih početaka pa do danas prošao jedan dug put. Prije sto pedeset godina jedva da se koristio dok je danas skoro pa nezamislivo slušati skladbe romantizma bez konstante uporabe vibrata.

3. VRSTE VIBRATA

Vibrato se na violi i violini postiže njihanjem prsta oko jednog mjesta (tona) na žici. To klackanje prsta se može postići pokretanjem šake, ruke ili samoga prsta pa tako razlikujemo vibrato iz šake, vibrato iz cijele ruke i vibrato iz prsta. Važno obilježje za svaki od ova tri tipa vibrata je da bez obzira koji zglob daje početni impuls vibratu (šaka, lakat ili prst) on na kraju završava s jagodicom prsta.

² Boyden, David *The history of violin playing from its origin to 1761 and its relationship to the violin and violin music* (New York: Oxford University Press, 1990.)

³ Mozart, Leopold *A Treatise on the Fundamental Principles of Violin Playing* (Oxford: Oxford University Press, 1951.)

3.1 Vibrato iz šake

Vibrato iz šake postiže se njihanjem šake iz više-manje nepomične ruke. Prst se isteže dok šaka zamahuje prema glavi instrumenta i ponovno zauzima stari, početni položaj šake koji je bio prije zamaha. Važno je napomenuti da impuls ne dolazi iz prsta već iz šake dok se prst pasivno prepušta, uvijek zadržavajući svoj položaj na žici. Jedan od načina da se vježba ovaj tip vibrata je da se ruka stavi u 3. ili 4. položaj kako bi donji dio šake dodirivao tijelo violine, pružajući potporu šaci i u isto vrijeme imobilizirajući ostatak ruke. Na žicu se postavi drugi ili treći prst, ovisno o preferenci, i šaka se pomiče unazad prema glavi violine/viole nakon čega se šaka opet vraća u početni položaj. Nakon što učenik savlada pokret vibrata dodirujući tijelo instrumenta ruke se spušta u prvi položaj i pokušava ostvariti isti pokret⁴.

3.2 Vibrato iz ruke

Načela koja se odnose na vibrato iz šake slična su onima kod vibrata iz ruke. Glavna razlika je da u ovoj vrsti vibrata početni impuls ne dolazi iz šake već iz podlaktice dok se prsti pasivno prepuštaju. U početku razvoja vibrata iz cijele ruke Galamian savjetuje da se ručni zglob savije malo prema glavi instrumenta kako ne bi došlo do kolizije pokreta između ruke i šake. Treba napomenuti da pri izvođenju vibrata iz ruke, zglob i šaka nikako ne smiju biti ukočeni jer bi to ograničilo sami pokret i slobodu izvođenja vibrata. Ova vrsta vibrata može se vježbati na isti način kao i vibrato iz šake pri čemu pokret dolazi iz podlaktice. U ovom slučaju tijelo instrumenta neće poslužiti kao oslonac i imobilizator već pri pokretu unazad cijela ruka putuje dalje od tijela instrumenta dok prvi povratku u početni položaj ruka odnosno šaka kucka o tijelo instrumenta.

3.3 Vibrato iz prsta

Vibrato iz prsta teže je razviti nego prethodna dva navedena i Galamian savjetuje da se ne pokušava sve dok vibrati iz šake i vibrato iz ruke ne funkcioniraju kako bi trebali. U ovoj vrsti vibrata impuls dolazi iz samoga prsta, koji zamahuje iz osnovnog zgloba, dok se šaka prepušta i pasivno pokreće. Za razliku od Galamiana, Simon Fischer navodi da vibrato iz prsta kao takav ne postoji već je on uvijek posljedica vibrata iz šake ili vibrata iz ruke⁵.

⁴ Galamijan, Ivan *SVIRANJE NA VIOLINI I VIOLINSKA PEDAGIGIJA* (Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1977.)

⁵ Fischer, Simon *The Violin Lesson* (London: Peters Edition Limited, 2013.)

4. OBILJEŽJA VIBRATA

Galamian u svom djelu „*Sviranje na violini i violinska pedagogije*“ također navodi neke odrednice pravilnog vibrata kao što su intonacija vibrata, pravac pokreta vibrata, brzina vibrata i kontinuitet vibrata.

4.1 Intonacija vibrata

Pravilan vibrato uvijek ide ispod početne visine tona, nikad iznad. Razlog tomu je što uho čuje odnosno registrira najvišu točku amplitude vibrata. Ako bi vibrato išao iznad početnog tona taj bi se ton čuo kao previše visok.

4.2 Pravac pokreta vibrata

Pokret vibrata je uglavnom usmjeren negdje između potpuno paralelnog sa žicom i potpuno okomitog u odnosu na duljinu žice. Smjer pokreta će naravno ovisiti i o žici na kojoj sviramo, prstu kojim sviramo i položaju u kojem sviramo.

4.3 Brzina vibrata

Općeprihvaćena prihvatljiva brzina vibrata se kreće između pet i sedam impulsa po sekundi što znači da se u jednoj sekundi prst klata unazad i opet vraća u početni položaj najmanje pet puta a najviše sedam. Vibrato naravno može biti i brži od toga ali se smatra takozvanim kozjim vibratom ili električnim vibratom. Također može biti i sporiji od pet impulsa po sekundi što bi bio previše spor vibrato osim ako se ne izvodi svjesno i namjerno radi dobivanja određenog efekta.

4.4 Kontinuitet vibrata

Kontinuitet vibrata naravno ovisi o kontekstu glazbe koja se svira. Sviranje duže melodijske linije s prekidom u vibrato prije i nakon svake promjene prsta, položaja ili gudala nije poželjno kao što nije poželjno čuti naglu promjenu gudala. U određenim situacijama bit će poželjno odgoditi početak vibrata kao na primjer na nekim izdržanim notama radi stvaranja veće napetosti.

5. PROBLEMATIKA IZVOĐENJA VIBRATA

Više je mogućih problema koji ograničavaju ili u potpunosti onemogućuju pravilno izvođenje vibrata na violi i violini. Neki od problema mogu biti: ukočen palac, ukočeni prsti, previše opušteni prsti, nepravilan položaj lijeve ruke, ukočeno rame i/ili vrat. Iz navedenih primjera vidljivo je da ukočenost generalno umanjuje mogućnost pravilnog izvođenja vibrata i trebaju se pronaći načini za opuštanje ukočenih dijelova kao što je i slučaj s ostalom tehnikom sviranja viole i violine. Kako poznati violist i violinist Pinchas Zukerman kaže, vibrato bi trebao bit relaksacija odnosno opuštanje ruke.

5.1 Ukočen palac

Ovaj problem ne ograničava samo vibrato već i sveukupnu tehniku lijeve ruke. Načini na koji se problem može riješiti je da učenik dok drži instrument u ruci pomiče palac lijeve ruke lijevo-desno odnosno prema sebi pa opet prema glavi instrumenta i pokušava osjetiti kako palac može biti opušten iako je u dodiru s vratom instrumenta. Još jedan od mogućih načina za rješavanje ovog problema jest da učenik u potpunosti odvoji palac od vrata instrumenta kako bi osjetio opuštenost u palcu te da zatim vrati palac na vrat instrumenta i pokuša reproducirati isti osjećaj koji je imao dok je palac bio odvojen od vrata instrumenta. Odvajanje palca od vrata instrumenta je isključivo sredstvo kojim učenik pronalazi pravi osjećaj opuštenog palca i nije za savjetovati da se učenik navikava svirati bez palca jer ruka ne funkcionira na jednak način dok je palac na vratu i dok je palac odvojen od vrata.

5.2 Ukočeni prsti

Ovaj problem rješava se svima već poznatom metodom „lomljenja“ zgloba prsta najbližeg jagodici. Prst se postavlja na žicu te se pruža i savija zglob najbliži jagodici, klizeći po žicama gore-dolje. Za ovu vježbu učeniku se može zadati sviranje kromatske ljestvice s prstometom koji uključuje klizanje prstiju (1-1 2-2 3-3 4-4). Vježba se može izvoditi i na način da prst stoji na mjestu (nema klizanja) a učenik svjesno pomiče zglob najbliži jagodici dok se ruka ili šaka prepušta. Galamian izričito zabranjuje ove vježbe svim učenicima koji imaju previše opuštenih prste!

5.3 Previše opušteni prsti

Nažalost ovaj problem za razliku od problema previše ukočenih prstiju nije toliko česta pojava pa nema konkretnog pedagoškog načina za rješavanje problema u kontekstu vibrata. Bilo kakve vježbe jačanja prstiju kao što je tapkanje po instrumentu i vježbe artikulacije mogu biti od pomoći. Ovaj problem se, vjerujem, javlja kod ljudi koji imaju takozvanu hipermobilnost što znači da su im određeni zglobovi opušteniji nego što je uobičajeno. Prilikom izvođenja vibrata, hipermobilnost može biti i prednost i mana. Dok će nekima omogućiti izvođenje vibrata bez ikakvih poteškoća nekima će u potpunosti ograničiti ako ne i onemogućiti.

5.4 Ukočeno rame i/ili vrat

Iako rame i vrat ne sudjeluju aktivno u samom pokretu vibrata njihova ukočenost može biti ograničavajući faktor. Razlog tomu je što kroz rame i vrat prolaze živci koji kontroliraju sve pokrete ruke od nadlaktice pa sve do prstiju. Problem se može riješiti na način da učenik nasloni vrat instrumenta na zid ili na neku površinu u visini vrata instrumenta. Na taj način instrument je fiksiran i ne ovisi o učenikovom držanju instrumenta. S tako fiksiranim instrumentom i većom slobodom u ramenu, vratu i ruci učenik može pokušat izvesti pokret vibrata.

Ovo su bili neki od mogućih problema prilikom izvođenja vibrata, ostali problemi mogu biti vezani uz upale tetiva, upale živca, rupturu mišića i slično.

6. ANATOMIJA VIBRATA

Pod anatomijom vibrata mislim na mišiće, tetive i zglobove koji omogućuju njegovo pravilno izvođenje. Podaci koje ću navoditi sam uzeo iz doktorskog rada Matthewa J. Webera, američkog profesora koji je istraživao mišićnu aktivnost prilikom izvođenja vibrata⁶. Istraživanje je ukratko provedeno na način da su ispitanici bili spojeni na takozvani elektromiograf koji je onda obrađivao mišićnu aktivnost određenih mišića prilikom vibriranja. Bilo je sveukupno osam ispitanika od kojih četiri violinista i četiri violista. Svi ispitanici su imali dobar vibrato, odnosno vibrato brzine od pet do sedam impulsa po sekundi. Mathew iz svog istraživanja zaključuje da najveću aktivnost prilikom izvođenja vibrata pokazuju mišići podlaktice (njih sveukupno devet, od koji samo dva pokazuju nešto manju aktivnost od ostatka), zatim slijede mišići nadlaktice odnosno biceps i triceps koji pokazuju jednaku aktivnost te naposljetku dolaze mišići prsa i leđa koji pokazuju neznatnu ili čak nikakvu aktivnost, izuzevši mišić trapeza što

⁶ Weber, Matthew J. *AN INVESTIGATION OF SELECTED MUSCLE POTENTIAL ACTIVITY IN VIOLIN/VIOLO VIBRATO* (Texas: UMI, 1995.)

može biti posljedica samog držanja instrumenta. Što se tiče zglobova koji sudjeluju u pokretu vibrata, istraživanje pokazuje znatno veću aktivnost u zglobu šake od one u zglobu lakta što daje do znanja da su mišići koji kontroliraju pokret šake bili aktivniji od mišića koji kontroliraju otvaranje i zatvaranje lakta. Činjenica koja je možda manje poznata je da prsti sami po sebi nemaju nikakvih mišića već isključivo tetive koje su nadovezane na ostale mišiće podlaktice i nadlaktice.

7. VJEŽBE ZA VIBRATO

Iako se ovaj rad već dotakao nekih početnih vježbi za uvježbavanje osnovnog pokreta vibrata to zasigurno nije kraj s vježbama koje mogu pomoći pri njegovom razvoju i napretku. Uz prethodno navedene početničke vježbe valjalo bi i spomenuti vježbu takozvanog klizanja prsta po žici. Vježba se može izvoditi cijelom rukom ali pokret se može izolirati i na šaku ili čak prst. Učenik postavlja prst na žicu bez ikakvog pritiska, može se i podmetnut komad papira ili maramice između žice instrumenta i prsta, i pomiče ruku šaku ili prst u smjeru vrata instrumenta (dakle paralelno sa žicom). Ovo je odlična vježba koja priprema ruku učenika na budući pokret vibrata ali i promjene pozicija, osim toga može poslužiti kao pokazatelj koliko cjelokupna ruka učenika može biti opuštena iako je u kontakt s vratom instrumenta. Pokreti su u početku sporiji i većeg opsega dok se kasnije sve više i više smanjuju da bi naposljetku prst ostao fiksiran na jednu točku na žici. D. C. Dounis je svojim učenicima savjetovao ovu vježbu na način da učenik ode s rukom u neku visoku poziciju (iznad 6.) i klizi gore-dolje dok je donji dio šake fiksiran na tijelo instrumenta. Ova vježba zajedno s onima prethodno navedenim može se i trebala bi se izvoditi uz pomoć metronoma kako bi pokret bio što ujednačeniji i kako bi učenik postao svjestan ritmičkog aspekta vibrata. Metronom se postavi na 60 udaraca po minuti i učenik po jednom udarcu čini jedan impuls vibrata (dolje-gore), postepeno povećavajući broj impulsa do maksimalno šest impulsa po jednom udarcu metronoma (iznad šest postaje previše zahtjevno za brojati). U slučaju da je učeniku teško pratiti broj impulsa po udarcu, može se odrediti fiksni broj impulsa (naprimjer četiri) a mijenjati brzinu na metronomu. Simon Fischer pruža još jednu moguću varijaciju u procesu vježbanja vibrata tako da svojim učenicima savjetuje vježbanje vibrata u punktiranom ritmu. Učenik u tom slučaju u okviru jednog udarca metronoma ostaje na početnom tonu u trajanju osminke s točkom da bi onda u trajanju jedne šesnaestinke zamahnuo šaku ili ruku prema nazad i opet se vratio na početni ton pri sljedećem udarcu metronoma. Takav vibrato je u početnoj fazi vježbanja izrazito neujednačen ali povećavajući brzinu na metronomu pokret se sve više ujednačava. Razlog ovakvom načinu vježbanja je da učenik shvati kako vibrato nije konstantno njihanje ruke ili šake naprijed-nazad već se sastoji od davanja impulsa i od opuštanja. Važno je napomenuti da se pri

ubrzanju pokreta vibrata, amplituda vibrata obavezno smanjuje, pa se tako na ubrzanje vibrata može gledati i kao na smanjivanje amplitude. Vezano uz dobivanje kontinuiranog vibrata pedagozi kao što su Ivan Galamian i William Primrose nude nekoliko rješenja odnosno vježbi. Tako Galamian savjetuje da učenik prvo svira jedan izdržani ton na način da započne ton iznenadnim i snažnim vibratom a potom kako se zvuk smanjuje, smanjuje se i vibrato odnosno dovodi se do nježnog vibrata kako on to kaže. Zatim učenik svira duge tonove u diminuendu pri čemu ne mijenja vibrato da bi na kraju vježbao dvije ili više nota na jedno gudalo održavajući jednaki vibrato na svakoj noti odnosno prstu. William Primrose, poznati violist i violistički pedagog, kao rješenje za postizanje kontinuiranog vibrata savjetuje da učenik postavi četvrti prst na drugu žicu u prvoj poziciji (ton a) i započne s vibratom. Nakon toga taj isti ton a svira s drugim prstom, pri tom ne mijenjajući intenzitet vibrata, pa onda s trećim i na kraju završava s prvim. Ideja je da onaj koji sluša i okrenut je leđima (ne vidi da učenik mijenja prste) ne čuje kako je učenik promijenio prst već misli da cijelo vrijeme svira isti ton istim prstom⁷. Što se tiče vibriranja dvohvata, Galamian savjetuje da pri pojavi problema učenik prvo izvježba vibrato na jednom prstu a potom na drugom i tek onda pokušava vibrirati oba prsta. Za akorde koji se sviraju s tri ili četiri prsta jedino rješenje koje Galamian nudi je vibrato iz cijele ruke. Vježbanje vibrata u dvohvatima može poslužiti kao odlična napredna vježba za daljni razvoj vibrata i jačanje prstiju jer je samo po sebi puno teže vibrirati dva prsta odjednom nego samo jedan.

⁷ Dalton, David *PLAYING THE VIOLA Conversations with William Primrose* (New York: Oxford University Press, 1998.)

8. ZAKLJUČAK

Kad sam počeo pisati ovaj rad nisam bio siguran hoći li ispuniti minimalan broj znakova koji je potreban s obzirom na sažetost teme na koju sam se odlučio a sad shvaćam koliko toga sam morao izostavit zbog nedostatka literature ili zbog prirode rada na koju sam se odlučio. Dalo bi se o vibratu još puno pisati pa čak i istraživati ali to ostavljam drugima ili u najgoru ruku budućem sebi. Za kraj ću navesti nekoliko citata velikih virtuoza kroz povijest koji naglašavaju važnost vibrata u kontekstu muzičkog izražavanja i proizvodnje lijepoga tona. Pa tako Lionel Tertis kaže:

„Iako pedagozi danas imaju različita mišljenja o važnosti vibrata kao sredstva izražavanja, ja s velikim naglaskom kažem da je (vibrato) od vitalne važnosti i najvažnije od svih sredstava za usađivanje života u instrument. Ne postoji ništa tako smrtonosno kao zvuk spore cantabile pasaže u kojoj je zvuk lišen vibrata. Simon Fischer u svom djelu „*The Violin Lesson*“ parafrazira Carla Flescha koji kaže da ako uzmemo dva poznata svjetska violinista i stavimo ih iza paravana te im zadamo da sviraju istu pasažu na istom instrumentu bez upotrebe vibrata, bilo bi nemoguće raspoznati o kojem sviraču se radi. Međutim u trenutku kad bi svirači počeli vibrirati odmah bi bez ikakve dvojbe čuli koji je koji svirač.

LITERATURA

1. Boyden, David *The history of violin playing from its origin to 1761 and its relationship to the violin and violin music* (New York: Oxford University Press, 1990.)
2. Dalton, David *PLAYING THE VIOLA Conversations with William Primrose* (New York: Oxford University Press, 1998.)
3. Fischer, Simon *The Violin Lesson* (London: Peters Edition Limited, 2013.)
4. Galamijan, Ivan *SVIRANJE NA VIOLINI I VIOLINSKA PEDAGIGIJA* (Beograd: Univerzitet umetnosti u Beogradu, 1977.)
5. Mozart, Leopold *A Treatise on the Fundamental Principles of Violin Playing* (Oxford: Oxford University Press, 1951.)
6. vibrato. *Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Pristupljeno 17. 9. 2022.
<http://www.enciklopedija.hr/Natuknica.aspx?ID=64467>
7. Weber, Matthew J. *AN INVESTIGATION OF SELECTED MUSCLE POTENTIAL ACTIVITY IN VIOLIN/VIOLA VIBRATO* (Texas: UMI, 1995.)